TÜRKİYE'DE SİGORTACILIK SEKTÖRÜNÜN TARİHSEL GELİŞİMİ, EKONOMİK DÖNÜŞÜMÜ VE YAPISAL SORUNLARI (1923–2025)

Devlet Politikaları, Sigorta Acenteleri, Finansal Derinleşme ve Siyasal İktisat Perspektifinden Bütüncül Bir İnceleme

Abdulrahim Akbulut

AKADEMİK ARAŞTIRMA MONOGRAFİSİ

İÇİNDEKİLER VE DÜZELTİLMİŞ BÖLÜM PLANI

BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Konusu ve Kapsamı

1.2. Araştırmanın Problemi

1.3. Araştırmanın Amacı

1.4. Araştırma Soruları

1.5. Araştırmanın Önemi

1.6. Araştırmanın Yöntemi

1.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

1.8. Araştırmanın Temel Varsayımları

1.9. Bölümlerin Yapısı

İKİNCİ BÖLÜM: SİGORTACILIĞIN TEORİK TEMELLERİ VE SİYASAL İKTİSAT BOYUTU

2.1. Sigortacılığın Ekonomik Mantığı: Riskin Paylaşılması ve Belirsizliğin Yönetilmesi

2.2. Sigortacılık, Finansal Sistem ve Sermaye Birikimi

2.3. Sigorta Piyasalarında Arz, Talep ve Fiyatlama

2.4. Sigortacılıkta Devletin Düzenleyici ve Denetleyici Rolü

2.5. Sigortacılık ve Gelir Dağılımı

2.6. Finansal Derinleşme, Ekonomik Büyüme ve Sigorta İlişkisi

2.7. Sigorta Acentelerinin Ekonomik Teorideki Yeri

2.8. Araştırmanın Kavramsal Çerçevesi

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: TÜRKİYE'DE SİGORTACILIĞIN TARİHSEL GELİŞİMİ (1923–1980)

3.1. Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Sigortacılık Mirası

3.2. Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Sigorta Kurumlarının Oluşumu (1923–1938)

3.3. Devletçilik Dönemi ve Sigortacılık Kurumlarının Gelişimi (1938–1950)

3.4. Savaş Sonrası Ekonomik Dönüşüm ve Özel Sigortacılık (1950–1960)

3.5. Planlı Kalkınma Döneminde Sigorta Sektörü (1960–1980)

3.6. Sigortacılık Mevzuatının ve Denetiminin Tarihsel Gelişimi

3.7. 1980 Öncesi Dönemin Genel Değerlendirmesi

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: FİNANSAL SERBESTLEŞME, EKONOMİK KRİZLER VE KURUMSAL DÖNÜŞÜM (1980–2009)

4.1. 24 Ocak Kararları ve 1980 Sonrası Ekonomik Dönüşüm

4.2. Finansal Serbestleşme ve Sigorta Piyasasının Genişlemesi

4.3. 1990'lı Yıllarda Ekonomik İstikrarsızlık ve Sigortacılık

4.4. 1999 Marmara Depremi ve Afet Risklerinin Sigortalanması

4.5. Doğal Afet Sigortaları Kurumunun Kuruluşu ve İşlevi

4.6. 2001 Ekonomik Krizinin Sigorta Sektörüne Etkileri

4.7. 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu ve Düzenleyici Yapının Yeniden Şekillenmesi

4.8. 2000'li Yıllarda Kurumsal Dönüşümün Değerlendirilmesi

BEŞİNCİ BÖLÜM: TÜRKİYE SİGORTA SEKTÖRÜNÜN EKONOMİK ANALİZİ (2010–2025)

5.1. Türkiye Sigorta Piyasasının Genel Yapısı

5.2. Toplam Prim Üretiminin Tarihsel Gelişimi

5.3. Nominal Prim Üretimi ile Reel Prim Üretiminin Karşılaştırılması

5.4. Enflasyon ve Döviz Kuru Değişimlerinin Sektöre Etkileri

5.5. Sigorta Penetrasyonu ve Sigorta Yoğunluğu

5.6. Hayat ve Hayat Dışı Sigortaların Gelişimi

5.7. Hasar Ödemeleri, Teknik Dengeler ve Finansal Sürdürülebilirlik

5.8. Zorunlu Sigortalar ve Gönüllü Sigortaların Yapısı

5.9. Türkiye'nin Uluslararası Sigorta Piyasalarıyla Karşılaştırılması

5.10. 2010–2025 Döneminin Ekonomik Veriler Işığında Değerlendirilmesi

ALTINCI BÖLÜM: SİGORTA ACENTELERİ, DAĞITIM KANALLARI VE PİYASA İLİŞKİLERİ

6.1. Türkiye'de Sigorta Acenteliğinin Tarihsel Gelişimi

6.2. Acentelerin Hukuki Statüsü ve Mesleki Yapısı

6.3. Sigorta Şirketleri ile Acenteler Arasındaki Ticari İlişkiler

6.4. Komisyon Sistemi ve Acentelerin Gelir Yapısı

6.5. İşletme Giderleri, Rekabet ve Ekonomik Sürdürülebilirlik

6.6. Bankasürans, Brokerlik ve Alternatif Dağıtım Kanalları

6.7. Dijitalleşme ve Çevrim İçi Sigortacılık

6.8. Acentelerin Müşteri İlişkileri ve Sigorta Bilincinin Gelişmesindeki Rolü

6.9. Acentelerin Karşılaştığı Yapısal Sorunlar

6.10. Dağıtım Sisteminin Geleceğine İlişkin Değerlendirme

YEDİNCİ BÖLÜM: TÜRKİYE SİGORTA SEKTÖRÜNÜN YAPISAL SORUNLARI

7.1. Sigorta Bilinci ve Toplumsal Güven Sorunu

7.2. Gelir Dağılımı ve Sigortaya Erişim Eşitsizlikleri

7.3. Enflasyon, Hasar Maliyetleri ve Sigorta Bedelleri

7.4. Fiyat Rekabeti, Risk Seçimi ve Teknik Kârlılık

7.5. Doğal Afetler, İklim Riskleri ve Sigortalanabilirlik

7.6. Piyasa Yoğunlaşması ve Rekabet Koşulları

7.7. Düzenleyici Politikalar ve Kurumsal Etkinlik

7.8. Sigorta Acentelerinin Ekonomik Sürdürülebilirliği

7.9. Finansal Derinleşme ile Toplumsal Koruma Arasındaki Fark

7.10. Yapısal Sorunların Siyasal İktisat Perspektifinden Değerlendirilmesi

SEKİZİNCİ BÖLÜM: SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

8.1. Araştırmanın Temel Bulguları

8.2. Araştırma Sorularının Bulgular Işığında Yanıtlanması

8.3. Türkiye'de Sigortacılığın Tarihsel Dönüşümünün Genel Değerlendirmesi

8.4. Devlet Politikaları ve Sektörel Yapı Arasındaki İlişki

8.5. Sigorta Acentelerinin Sektörün Geleceğindeki Konumu

8.6. Ekonomik Büyüme, Finansal Derinleşme ve Toplumsal Risk Koruması

8.7. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Gelecek Araştırmalar

KAYNAKÇA

EKLER: Prim üretimi verileri; ekonomik göstergeler ve hesaplama yöntemleri; tarihsel mevzuat kronolojisi; tablo ve grafik kaynakları.

ÖZET

Sigortacılık sektörü, modern ekonomilerin riskleri yönetme, ekonomik kayıpları sınırlandırma ve sermaye birikimini destekleme süreçlerinde önemli bir kurumsal işleve sahiptir. Bireylerin, işletmelerin ve kamu kurumlarının karşı karşıya kaldıkları belirsizliklerin ekonomik sonuçlarını azaltmayı amaçlayan sigorta mekanizması, aynı zamanda finansal kaynakların dolaşımını sağlayan ve ekonomik faaliyetlerin devamlılığına katkıda bulunan bir yapıdır. Bununla birlikte sigortacılık sektörünün gelişimi yalnızca prim üretimindeki artışla açıklanamaz. Sigortaya erişim, sigorta bilinci, gelir dağılımı, enflasyon, kamu politikaları, finansal düzenlemeler, dağıtım kanallarının yapısı ve toplumsal risk algısı da sektörün gelişimini belirleyen temel unsurlardır.

Bu araştırmanın amacı, Türkiye'de sigortacılık sektörünün 1923–2025 dönemindeki tarihsel gelişimini ekonomik ve siyasal iktisadi bir perspektiften incelemektir. Çalışmada Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren sigortacılık alanında ortaya çıkan kurumsal değişimler, devletin düzenleyici rolü, özel sermayenin sektördeki konumu, finansal serbestleşme politikaları, ekonomik krizlerin sigorta piyasası üzerindeki etkileri ve sigorta acentelerinin dağıtım sistemindeki yeri bütüncül bir çerçevede değerlendirilmektedir.

Araştırma, tarihsel ve kurumsal incelemeyi betimsel ekonomik analizle birleştiren bir yöntem üzerine kuruludur. Türkiye Sigorta Birliği, Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Türkiye İstatistik Kurumu, Doğal Afet Sigortaları Kurumu ve uluslararası kuruluşların yayımladığı veriler, sektörün gelişimini incelemek amacıyla kullanılacaktır. Nominal prim üretimi, sigorta penetrasyonu, sigorta yoğunluğu, hasar ödemeleri ve dağıtım kanallarının yapısı araştırmanın temel inceleme alanlarını oluşturmaktadır. Nominal büyümenin enflasyon etkisinden arındırılmadan değerlendirilmesinin yanıltıcı sonuçlar doğurabileceği kabul edilerek, parasal büyüklükler ile reel ekonomik gelişme arasındaki ayrım araştırmanın merkezine yerleştirilmektedir.

Çalışmanın temel araştırma problemi, Türkiye'de sigortacılık sektörünün büyümesinin ekonomik ve toplumsal risklerin korunması bakımından ne ölçüde kalıcı bir gelişmeye dönüştüğüdür. Bu kapsamda sektörün finansal büyüklüğü ile sigortanın toplumun farklı gelir gruplarına yayılması arasındaki ilişki, sigorta acentelerinin ekonomik sürdürülebilirliği ve düzenleyici politikaların piyasa yapısına etkileri ele alınmaktadır.

Anahtar kelimeler: Türkiye'de sigortacılık, siyasal iktisat, sigorta acenteleri, finansal derinleşme, ekonomik krizler, sigorta penetrasyonu, risk yönetimi, devlet politikaları.

ABSTRACT

The insurance sector plays an important institutional role in managing risks, limiting economic losses, and supporting capital accumulation in modern economies. This study examines the historical development of the Turkish insurance sector between 1923 and 2025 from an economic and political-economic perspective. It evaluates institutional changes since the establishment of the Republic, the regulatory role of the state, the position of private

capital, financial liberalization, the effects of economic crises on insurance markets, and the role of insurance agencies in distribution.

The research combines historical and institutional analysis with descriptive economic analysis. Data and publications from the Insurance Association of Türkiye, the Insurance and Private Pension Regulation and Supervision Agency, the Turkish Statistical Institute, the Natural Catastrophe Insurance Institution, and international organizations will be used. Premium production, insurance penetration, insurance density, claims payments, and distribution channels constitute the main areas of investigation. Particular attention is paid to the distinction between nominal growth and real economic development.

Keywords: Turkish insurance sector, political economy, insurance agencies, financial deepening, economic crises, insurance penetration, risk management, public policy.

BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Konusu ve Kapsamı

Sigortacılık, ekonomik faaliyetlerin kaçınılmaz bir parçası olan belirsizliklerin ve risklerin yönetilmesini sağlayan kurumsal mekanizmalardan biridir. Üretim, ticaret, ulaştırma, konut sahipliği, sağlık, tarım ve finans gibi farklı alanlarda ortaya çıkan riskler, bireylerin ve işletmelerin ekonomik kararlarını doğrudan etkiler. Bu risklerin belirli koşullar altında sigorta sistemi aracılığıyla paylaşılması, ekonomik kayıpların tek bir kişi veya işletme üzerinde yoğunlaşmasını önlemeye yardımcı olur. Bu yönüyle sigortacılık, yalnızca zararların karşılanmasına yönelik bir hizmet değil, ekonomik ilişkilerin sürekliliğini destekleyen bir finansal kurumdur.

Sigortacılığın ekonomik işlevi, risklerin sözleşme yoluyla devredilmesinden ibaret değildir. Sigorta kuruluşları topladıkları primler karşılığında belirli yükümlülükler üstlenirken, bu kaynakların yönetimi aracılığıyla finansal sistemle de ilişki kurarlar. Sigorta sektörünün yükümlülüklerini yerine getirebilmesi; aktüeryal hesaplamaların doğruluğuna, risklerin uygun biçimde fiyatlandırılmasına, sermaye yeterliliğine, reasürans ilişkilerine ve denetim mekanizmalarının etkinliğine bağlıdır. Dolayısıyla sigortacılık sektörü, finansal istikrarın ve ekonomik güvenin oluşumunda rol oynayan kurumsal yapılardan biridir.

Türkiye'de sigortacılığın gelişimi, Cumhuriyet'in kuruluşundan günümüze uzanan ekonomik ve siyasal dönüşümlerden bağımsız düşünülemez. Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde ulusal ekonomik kurumların oluşturulması ve yerli sermayenin güçlendirilmesi çabaları sigorta sektörünün geliştiği ortamı belirlemiştir. İlerleyen dönemlerde devletçilik uygulamaları, özel sektörün genişlemesi, 1980 sonrasında finansal serbestleşme, ekonomik krizler, 1999 Marmara Depremi ve 2000'li yıllarda gerçekleştirilen düzenleyici reformlar sektörün kurumsal yapısını farklı biçimlerde etkilemiştir.

Prim üretimindeki artış, tek başına daha fazla kişinin sigorta korumasına kavuştuğunu veya ekonomik risklerin daha etkili yönetildiğini göstermemektedir. Prim artışları fiyat yükselişlerinden, sigorta bedellerindeki değişimlerden, ekonomik büyümeden, teminat

kapsamındaki genişlemeden veya sigorta ürünlerinin maliyetindeki artışlardan kaynaklanabilir. Bu nedenle nominal prim üretimi ile reel büyüme, toplam üretim ile kişi başına düşen sigorta harcaması ve sektörün finansal büyüklüğü ile toplumsal sigorta koruması arasında ayrım yapılması gerekir.

Çalışma, 1923–2025 dönemini kapsamakla birlikte bütün yıllara ilişkin karşılaştırılabilir verilerin mevcut olduğu varsayımına dayanmaz. Tarihsel dönemlere ilişkin değerlendirmelerde mevzuat, kurumların kuruluş tarihleri, ekonomik politika değişimleri ve sektörel gelişmeler esas alınırken, nicel analizde veri tanımlarının tutarlılığı ayrıca gözetilecektir.

1.2. Araştırmanın Problemi

Türkiye'de sigortacılık sektörü, uzun vadeli bir kurumsal dönüşüm geçirerek ekonomik sistemin önemli bileşenlerinden biri hâline gelmiştir. Sigorta şirketlerinin faaliyet alanları genişlemiş, ürün çeşitliliği artmış, düzenleyici kurumlar geliştirilmiş ve sigorta dağıtımında acenteler, brokerler, bankalar ve dijital kanalların birlikte yer aldığı çok aktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Buna karşılık sektörün büyümesinin ekonomik ve toplumsal sonuçları, yalnızca toplam prim üretimi üzerinden değerlendirilemeyecek kadar kapsamlıdır.

Türkiye ekonomisinde dönem dönem görülen yüksek enflasyon, döviz kuru dalgalanmaları, finansman maliyetlerindeki değişimler ve gelir dağılımındaki farklılaşmalar sigorta piyasasının hem arz hem de talep tarafını etkileyebilmektedir. Enflasyon, sigorta bedellerinin ve hasar maliyetlerinin yükselmesine yol açarken, hanehalklarının kullanılabilir gelirini de sınırlandırabilir. Böyle bir ortamda nominal prim üretimi artarken sigortaya erişim bazı gelir grupları için zorlaşabilir.

Araştırmanın temel problemi şu şekilde ifade edilmektedir: Türkiye'de 1923–2025 döneminde sigortacılık sektöründe meydana gelen tarihsel, kurumsal ve finansal gelişmeler, ekonomik büyüme ve düzenleyici dönüşümlerle nasıl bir ilişki içinde şekillenmiş; bu gelişmeler toplumsal risklerin korunmasına, sigorta acentelerinin ekonomik konumuna ve sektörün sürdürülebilirliğine ne ölçüde yansımıştır?

Bu ana problem; devletin düzenleyici rolü, ekonomik krizlerin sigorta piyasasına etkileri, acentelerin ekonomik ve kurumsal konumu ve sektörün finansal büyüklüğü ile toplumsal risk koruması arasındaki ilişki olmak üzere dört alt düzeyde incelenmektedir. Çalışma, sektörün büyümesini tek başına bir başarı ölçütü olarak kabul etmek yerine büyümenin niteliğini, dağılımını ve ekonomik sonuçlarını araştırmaktadır.

1.3. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı, Türkiye'de sigortacılık sektörünün 1923–2025 dönemindeki gelişimini tarihsel, ekonomik, kurumsal ve siyasal iktisadi boyutlarıyla açıklamaktır. Bu amaç doğrultusunda sigortacılığın ulusal ekonomik yapı içerisindeki yeri, devlet politikalarıyla ilişkisi, finansal piyasalarla bütünleşmesi ve toplumsal risklerin yönetimindeki işlevi incelenmektedir.

Araştırmanın alt amaçları; sektörün kurumsal dönüşümünü ortaya koymak; mevzuat değişiklikleri ve finansal serbestleşmenin rolünü değerlendirmek; nominal ve reel prim

üretimini ayırmak; penetrasyon ve yoğunluk göstergelerini incelemek; ekonomik krizlerin etkilerini araştırmak; acentelerin dağıtım sistemindeki rolünü açıklamak; zorunlu sigortalar ve afet riskleri arasındaki ilişkiyi değerlendirmek ve yapısal sorunları ortaya koymaktır.

1.4. Araştırma Soruları

Çalışma şu sorulara yanıt aramaktadır: Türkiye'de sigortacılık sektörü hangi tarihsel ve kurumsal aşamalardan geçmiştir? Devlet politikaları ve mevzuat değişiklikleri sektörün yapısını nasıl etkilemiştir? Nominal prim üretimi reel gelişimi ne ölçüde yansıtmaktadır? Penetrasyon ve sigorta yoğunluğu göstergeleri sektörün ekonomik konumunu nasıl açıklamaktadır? Ekonomik krizler, enflasyon ve döviz kuru hareketleri sigorta talebini ve hasar maliyetlerini nasıl etkilemektedir? Acentelerin konumu komisyon sistemi, dijitalleşme ve şirket politikaları çerçevesinde nasıl değişmiştir? Finansal büyüme ile toplumun sigorta korumasına erişimi arasında nasıl bir ilişki vardır? Sektörün sürdürülebilirliğini sınırlayan başlıca yapısal sorunlar nelerdir?

1.5. Araştırmanın Önemi

Çalışmanın önemi, sigorta sektöründeki nominal büyümenin ekonomik anlamını sorgulamasından kaynaklanmaktadır. Özellikle yüksek enflasyon dönemlerinde parasal büyüklüklerde görülen artışların reel gelişmeyle aynı şey olmadığı dikkate alınmalıdır. Prim üretimindeki yükselişin fiyat artışlarından mı, sigortalı sayısındaki artıştan mı veya teminat kapsamındaki değişimlerden mi kaynaklandığı ayrıca incelenmelidir.

Araştırma ayrıca sigortacılığı siyasal iktisat perspektifinden değerlendirir. Sigorta piyasasının kurumsal yapısı yalnızca özel şirketlerin kararlarıyla oluşmaz; kamu düzenlemeleri, zorunlu sigorta uygulamaları, denetim mekanizmaları ve afet politikaları piyasanın sınırlarını belirler.

Çalışma, sigorta acentelerinin ekonomik konumunu da temel inceleme alanlarından biri olarak ele alır. Acentelerin müşteriyle kurduğu ilişki, komisyon gelirleri, faaliyet maliyetleri, dijital dağıtım kanalları ve sigorta şirketlerinin ticari politikaları dağıtım sisteminin sürdürülebilirliğini etkiler. Son olarak sigorta korumasının toplumun farklı kesimlerine erişimi, sektörün yalnızca üretim hacmiyle değil, korumanın kapsamı ve erişilebilirliğiyle birlikte değerlendirilmesini gerektirir.

1.6. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada tarihsel-kurumsal inceleme ile betimsel nicel analiz birlikte kullanılacaktır. Tarihsel analiz kapsamında 1923–2025 döneminde sigortacılığın gelişiminde belirleyici olan kurumlar, mevzuat değişiklikleri, ekonomi politikaları ve önemli ekonomik olaylar incelenecektir. Dönemlendirme yalnızca takvim yıllarına değil, ekonomik ve kurumsal dönüşümlere dayanacaktır.

Nicel analizde prim üretimi, reel prim üretimi, sigorta penetrasyonu, sigorta yoğunluğu, hasar ödemeleri ve dağıtım kanallarına ilişkin göstergeler kullanılacaktır. Nominal prim üretimi cari fiyatlarla ölçülen parasal büyüklüğü ifade eder. Reel prim üretimi ise fiyat değişimlerinin etkisi giderildikten sonra üretim hacminin zaman içindeki değişimini değerlendirmeyi amaçlar.

Sigorta penetrasyonu toplam prim üretiminin gayrisafi yurt içi hasılaya oranı üzerinden hesaplanacaktır: Sigorta penetrasyonu (%) = (Toplam prim üretimi / GSYH) × 100. Sigorta yoğunluğu kişi başına düşen prim üretimini ifade eder: Sigorta yoğunluğu = Toplam prim üretimi / Nüfus.

Türkiye'nin uluslararası karşılaştırmaları, veri tanımları ve kapsamları uyumlu olduğu ölçüde yapılacaktır. Acentelere ilişkin analizde mevzuat, sektörel raporlar, dağıtım kanallarının payları ve ulaşılabilir ekonomik göstergeler değerlendirilecektir. Doğrudan veri bulunmadığında acentelerin kârlılığı veya ekonomik ağırlığı hakkında sektör toplamlarından hareketle kesin sonuç çıkarılmayacaktır.

Başlıca veri kaynakları Türkiye Sigorta Birliği, Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Türkiye İstatistik Kurumu, Doğal Afet Sigortaları Kurumu, OECD, Dünya Bankası ve sigortacılığa ilişkin resmî mevzuattır. Veriler yayımlanma tarihi, kapsamı, ölçüm birimi ve varsa revizyonları bakımından kontrol edilecektir.

1.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

1923–2025 döneminin tamamı için aynı tanım ve kapsamla hazırlanmış kesintisiz ve karşılaştırılabilir bir istatistik serisi bulunmayabilir. Erken Cumhuriyet dönemine ilişkin veriler güncel dönem istatistikleriyle aynı ayrıntı düzeyine sahip olmayabilir. Yüksek enflasyon dönemlerinde nominal büyüklüklerin yorumlanması için uygun fiyat endeksleri seçilmelidir.

Acentelerin ekonomik durumuna ilişkin ayrıntılı veriler sınırlı olabilir. Toplam prim üretimi veya acente sayısı, tek başına ortalama kârlılık, çalışan başına verimlilik ya da gelir dağılımı hakkında kesin sonuç vermez. Uluslararası karşılaştırmalarda ülkelerin sigorta tanımları, sosyal güvenlik sistemleri ve zorunlu sigorta kapsamları arasındaki farklılıklar da dikkate alınacaktır.

Tarihsel ve betimsel bulgular tek başına nedensellik kanıtı olarak yorumlanmayacaktır. Bir mevzuat değişikliği ile prim üretimindeki artışın aynı dönemde gerçekleşmesi, birincinin ikinciye doğrudan neden olduğunu kanıtlamaz.

1.8. Araştırmanın Temel Varsayımları

Araştırma, Türkiye'de sigortacılık sektörünün gelişiminin ekonomik koşullar, devlet politikaları, kurumsal düzenlemeler ve toplumsal risk algısının etkileşimiyle şekillendiği varsayımından hareket etmektedir. Nominal prim üretimindeki artışın tek başına reel gelişimi veya toplumsal korumanın genişlediğini göstermediği; sigorta piyasasının yalnızca özel sektör kararlarıyla açıklanamayacağı; acentelerin ekonomik sürdürülebilirliğinin dağıtım sistemi açısından önemli olduğu kabul edilmektedir. Bu kabuller önceden belirlenmiş sonuçlar değil, sınanacak analitik önermelerdir.

1.9. Bölümlerin Yapısı

Araştırma sekiz ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm giriş ve yöntem çerçevesini sunar. İkinci bölüm teorik temelleri ve siyasal iktisat yaklaşımını ele alır. Üçüncü bölüm 1923–1980 döneminin tarihsel gelişimini inceler. Dördüncü bölüm 1980–2009 dönemindeki finansal

serbestleşme, krizler ve kurumsal dönüşümü değerlendirir. Beşinci bölüm 2010–2025 dönemine ilişkin ekonomik verileri analiz eder. Altıncı bölüm sigorta acenteleri ve dağıtım kanallarına ayrılmıştır. Yedinci bölüm yapısal sorunları inceler. Sekizinci bölüm ise bulguları bir araya getirerek sonuçları sunar.

İKİNCİ BÖLÜM: SİGORTACILIĞIN TEORİK TEMELLERİ VE SİYASAL İKTİSAT BOYUTU

2.1. Sigortacılığın Ekonomik Mantığı: Riskin Paylaşılması ve Belirsizliğin Yönetilmesi

Economic activities contain uncertainty because future outcomes cannot be predicted completely. A business may face machinery breakdown, fire, theft or liability claims; households may encounter property damage, traffic accidents or unexpected health expenses; agricultural production may be affected by drought, flood, frost and other natural events. Such risks can interrupt economic activity, weaken the ability to repay debts and postpone future investment.

Sigortacılık, belirli risklerin çok sayıda sigortalı arasında paylaşılmasını sağlayan bir mekanizmadır. Sigortalılar, sözleşmede belirlenen prim karşılığında teminat kapsamındaki bir risk gerçekleştiğinde zararlarının karşılanmasını güvence altına almayı amaçlar. Sigorta kuruluşu ise topladığı primleri üstlendiği risklerin beklenen maliyeti, faaliyet giderleri ve yükümlülükleriyle birlikte değerlendirir.

Riskin paylaşılması, ekonomik kaybın ortadan kalkması anlamına gelmez. Gerçekleşen kayıp yine toplumun veya ekonominin kaynakları üzerinde maliyet oluşturur; sigorta bu maliyetin kim tarafından, hangi koşullarda ve ne ölçüde üstlenileceğini yeniden düzenler. Bu nedenle sigorta, kaybı yok eden değil, finansal sonuçlarını sözleşme ve risk havuzu yoluyla dağıtan bir kurumdur.

Sigorta korumasının ekonomik katkısı yalnızca prim hacmiyle ölçülemez. Teminat kapsamı, istisnalar, hasar ödeme süreçleri, sigortalıların erişimi ve kuruluşların yükümlülüklerini yerine getirme kapasitesi birlikte değerlendirilmelidir.

2.2. Sigortacılık, Finansal Sistem ve Sermaye Birikimi

Sigorta kuruluşları, prim tahsilatı ile hasar ödemeleri arasında zaman farkı bulunduğu için önemli finansal varlıklar yönetebilir. Bu durum sigorta sektörünü sermaye piyasalarıyla ilişkilendirir. Şirketlerin yatırım kararları finansal piyasalardaki fon akımlarına katkıda bulunabilir; ancak bu katkının büyüklüğü prim kaynaklarına, yükümlülüklerin vadesine, yatırım sınırlamalarına ve ekonomik koşullara bağlıdır.

Sigorta kuruluşlarının kaynakları etkin biçimde yönetebilmesi için güvenilir düzenleme, doğru risk hesaplamaları, yeterli sermaye ve sağlam kurumsal yapı gerekir. Beklenmeyen büyük hasarlar, yanlış fiyatlama veya finansal varlıklardaki kayıplar ödeme kapasitesini zayıflatabilir.

Siyasal iktisat açısından primlerin hangi toplumsal kesimlerden toplandığı, hangi risklerin teminat altına alındığı ve kaynakların hangi koşullarda yönetildiği önemlidir. Primler sigortalıların gelirlerinden yapılan ödemeler yoluyla oluşur. Bu kaynakların yönetimi, sigortalıların gelecekteki tazminat beklentileri ile şirketlerin finansal sürdürülebilirlik hedefleri arasında bir ilişki kurar.

Türkiye örneğinde sigortacılığın finansal sistemdeki yeri değerlendirilirken prim üretimi, teknik karşılıklar, yatırım portföyleri ve hasar yükümlülükleri birlikte incelenmelidir. Yalnızca prim üretimindeki artıştan hareketle sektörün ekonomiye sağladığı finansal katkının büyüklüğü hakkında kesin sonuca ulaşılamaz.

2.3. Sigorta Piyasalarında Arz, Talep ve Fiyatlama

Sigorta piyasasında arz, sigorta şirketlerinin üstlenmeye hazır oldukları riskleri ve sunabildikleri teminatları; talep ise bireylerin ve işletmelerin belirli bir prim karşılığında risklerini güvence altına alma isteğini ifade eder. Talep yalnızca gelir düzeyine değil, risk algısına, sigorta bilincine, sözleşmelere duyulan güvene ve ürünlerin anlaşılabilirliğine de bağlıdır.

Sigorta fiyatlaması, beklenen hasar maliyetlerinin yanı sıra yönetim giderleri, reasürans maliyetleri, sermaye gereksinimleri ve diğer yükümlülükleri dikkate alır. Risklerin birbirinden farklı olması, primlerin de risk özelliklerine göre değişmesine yol açar. Bununla birlikte bilgi asimetrisi, yanlış beyan, ters seçim ve ahlaki tehlike gibi sorunlar sigorta piyasasının işleyişini etkileyebilir.

Fiyatın yükselmesi, bazı risk grupları için sigortayı erişilemez hâle getirebilir. Öte yandan fiyatın riskin gerçek maliyetini karşılamayacak kadar düşük tutulması, şirketlerin teknik dengelerini bozabilir. Bu nedenle sigorta piyasasında erişilebilirlik, rekabet ve mali sürdürülebilirlik arasında denge kurulması temel bir sorundur.

2.4. Sigortacılıkta Devletin Düzenleyici ve Denetleyici Rolü

Sigorta sözleşmeleri uzun vadeli yükümlülükler doğurabildiği ve tüketiciler çoğu zaman ürünlerin teknik özelliklerini tam olarak değerlendiremediği için kamu düzenlemesi önem taşır. Ruhsatlandırma, sermaye yeterliliği, teknik karşılıklar, bilgi açıklama yükümlülükleri, tüketicinin korunması ve şirketlerin denetlenmesi bu düzenlemenin başlıca alanlarıdır.

Devletin rolü yalnızca piyasa aksaklıklarını düzeltmekle sınırlı değildir. Zorunlu sigorta uygulamaları ve afet risklerine ilişkin kamu politikaları, hangi risklerin sigorta sistemi içinde ele alınacağını ve sorumluluğun nasıl paylaşılacağını da etkiler. Kamu otoritesi ile özel sigorta kuruluşları arasındaki ilişkinin biçimi, piyasanın kapsamı ve kurumsal yapısı üzerinde belirleyici olabilir.

Bu araştırmada devletin rolü, tarihsel dönemler boyunca değişen ekonomi politikalarıyla birlikte ele alınacaktır. Düzenleyici değişikliklerin sonuçları yalnızca mevzuatın varlığıyla değil, uygulama kapasitesi ve gözlemlenebilir sektörel göstergelerle değerlendirilecektir.

2.5. Sigortacılık ve Gelir Dağılımı

Sigorta korumasına erişim, hanehalklarının gelir düzeyi ve ekonomik güvenliğiyle ilişkilidir. Geliri sınırlı olan haneler, temel ihtiyaç harcamalarını karşılamakta zorlandıklarında gönüllü sigorta ürünlerine ayırabilecekleri kaynakları azaltabilir. Böylece ekonomik açıdan daha kırılgan kesimler, beklenmeyen kayıplar karşısında daha sınırlı korumaya sahip olabilir.

Bu ilişki, sigorta piyasasının yalnızca toplam büyüklüğünün değil, korumanın dağılımının da incelenmesini gerektirir. Toplam prim üretimi artarken düşük gelirli grupların sigorta kapsamına katılımı aynı ölçüde artmayabilir. Bununla birlikte gelir ile sigorta sahipliği arasındaki ilişkinin yönü ve gücü, ürün türüne, zorunlu sigorta uygulamalarına ve kamu tarafından sağlanan koruma mekanizmalarına göre değişebilir.

Türkiye'de bu ilişkinin ampirik olarak değerlendirilmesi için hanehalkı verileri, sigorta sahipliği göstergeleri ve gelir gruplarına göre ayrıştırılmış istatistikler gereklidir. Bu veriler bulunmadığında, toplam sektör göstergelerinden gelir dağılımı hakkında kesin çıkarım yapılmayacaktır.

2.6. Finansal Derinleşme, Ekonomik Büyüme ve Sigorta İlişkisi

Finansal derinleşme, finansal kurumların ve araçların ekonomik sistem içindeki kapsamının ve kullanımının artması olarak ele alınabilir. Sigortacılık bu sürecin bileşenlerinden biridir; çünkü risklerin yönetilmesini kolaylaştırabilir, ekonomik aktörlerin belirsizlik karşısında daha öngörülebilir kararlar almasına katkı sağlayabilir ve uzun vadeli fonların yönetimi üzerinden finansal sistemle ilişki kurabilir.

Bununla birlikte sigorta piyasasının büyümesi ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki tek yönlü değildir. Ekonomik büyüme gelirleri, varlık sahipliğini ve sigorta talebini artırabilir; daha etkili risk yönetimi de yatırım ve üretim faaliyetlerinin devamlılığına katkıda bulunabilir. Bu nedenle iki değişken arasındaki ilişki karşılıklı etkileşim içerebilir.

Türkiye'de bu ilişkinin değerlendirilmesinde prim üretiminin GSYH'ye oranı, kişi başına prim üretimi, reel prim üretimi ve ekonomik büyüme göstergeleri birlikte ele alınacaktır. İstatistiksel ilişki bulunması hâlinde dahi, uygun bir araştırma tasarımı olmaksızın doğrudan nedensellik sonucu çıkarılmayacaktır.

2.7. Sigorta Acentelerinin Ekonomik Teorideki Yeri

Sigorta acenteleri, sigorta şirketleri ile müşteriler arasında bilgi ve hizmet akışını sağlayan dağıtım aktörleridir. Ürünlerin tanıtılması, ihtiyaçların belirlenmesi, tekliflerin karşılaştırılması, poliçe düzenlenmesi ve yenileme süreçlerinin izlenmesi gibi işlevler üstlenebilirler. Bu aracılık, müşterilerin karmaşık sigorta ürünlerini anlamasına ve şirketlerin müşteri tabanına erişmesine katkıda bulunabilir.

Acentelerin ekonomik konumu, komisyon gelirleri, işletme giderleri, portföy yapısı, müşteri devamlılığı, rekabet koşulları ve dijital kanalların yaygınlaşmasıyla ilişkilidir. Sigorta şirketlerinin doğrudan satış kanalları ve bankasürans gibi alternatif dağıtım yöntemleri, acentelerin pazardaki konumunu etkileyebilir. Bununla birlikte dijitalleşme yalnızca ikame

edici bir unsur değildir; acentelerin müşteri iletişimini, poliçe yönetimini ve hizmet süreçlerini geliştirmesine de imkân sağlayabilir.

Acentelerin ekonomik sürdürülebilirliğini değerlendirmek için yalnızca acente sayısına veya toplam prim üretimine bakmak yeterli değildir. Komisyon oranları, gelir ve gider yapısı, çalışan sayısı, portföy yoğunlaşması ve müşteri devamlılığı gibi veriler de önemlidir. Bu verilerin bulunmadığı alanlarda analiz, mevcut göstergelerin sınırlarını açıkça belirterek yürütülecektir.

2.8. Araştırmanın Kavramsal Çerçevesi

Bu araştırmanın kavramsal çerçevesi dört düzeyden oluşmaktadır. Birinci düzey, tarihsel ve kurumsal bağlamı; yani devlet politikalarını, mevzuatı, düzenleyici kurumları ve ekonomik politika dönemlerini kapsar. İkinci düzey, makroekonomik koşulları; enflasyon, ekonomik büyüme, gelir düzeyi ve döviz kuru değişimlerini içerir. Üçüncü düzey, piyasa yapısını; şirketleri, acenteleri, alternatif dağıtım kanallarını, fiyatlama ve rekabet ilişkilerini kapsar. Dördüncü düzey ise sonuç göstergelerini; reel prim üretimi, penetrasyon, sigorta yoğunluğu, hasar ödemeleri ve sigorta korumasına erişimi içerir.

Bu çerçevede araştırma, kurumsal ve makroekonomik koşulların piyasa yapısıyla; piyasa yapısının da sigorta üretimi ve koruma göstergeleriyle ilişkisini inceleyecektir. Ancak bu bağlantılar peşinen doğrulanmış nedensel ilişkiler olarak kabul edilmeyecektir. Bulgular, tarihsel belgeler ve karşılaştırılabilir istatistikler üzerinden değerlendirilecektir.

Bu bölümde ortaya konulan teorik yaklaşım, sonraki tarihsel ve nicel bölümlerde kullanılacak kavramları tanımlamakta ve araştırmanın bütünlüğünü sağlamaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: TÜRKİYE'DE SİGORTACILIĞIN TARİHSEL GELİŞİMİ (1923–1980)

3.1. Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Sigortacılık Mirası

Türkiye'de Cumhuriyet döneminde şekillenen sigortacılık sektörünün tarihsel kökenleri, Osmanlı İmparatorluğu'nun özellikle on dokuzuncu yüzyıldaki ekonomik ve kurumsal dönüşümleriyle ilişkilidir. Deniz ticaretinin gelişmesi, liman kentlerinin uluslararası ticaret ağlarına bağlanması, yabancı sermayenin ekonomik faaliyetlerdeki ağırlığı ve ticari sözleşmelerin çeşitlenmesi, modern sigorta uygulamalarının Osmanlı coğrafyasında yaygınlaşmasını kolaylaştırmıştır. Bu dönemde sigortacılık, büyük ölçüde ticaret merkezleri ve yabancı sigorta şirketlerinin faaliyetleri üzerinden gelişmiştir.

Osmanlı dönemindeki sigorta faaliyetleri, modern anlamda ulusal ve bütünleşmiş bir sigorta piyasasının varlığına işaret etmez. Piyasanın kurumsal yapısı, yabancı şirketlerin temsilcilikleri, ticaret ağları ve belirli risk gruplarının ihtiyaçları etrafında şekillenmiştir. Bu yapı, sigortacılık hizmetlerinin ülke çapında eşit biçimde yaygınlaşmasını sınırlamış; aynı zamanda sigorta sözleşmeleri, hasar değerlendirmesi ve şirket faaliyetlerinin denetimi bakımından kurumsal düzenleme ihtiyacını gündeme getirmiştir.

Cumhuriyet'in kuruluşuyla birlikte ekonomik egemenliğin güçlendirilmesi ve ulusal kurumların oluşturulması hedefi, sigortacılık alanında da yeni bir yönelimin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bununla birlikte Cumhuriyet, sigortacılık faaliyetlerini boş bir kurumsal zeminde devralmamıştır. Önceki dönemden kalan ticari ilişkiler, uzmanlık birikimi ve yabancı şirketlerin varlığı, yeni dönemin başlangıç koşullarını belirleyen unsurlar olmuştur. Dolayısıyla 1923 sonrası gelişim, bir yandan mevcut piyasa yapısının dönüşümünü, diğer yandan ulusal sigorta kurumlarının oluşturulmasını içeren çift yönlü bir süreç olarak değerlendirilmelidir.

Bu tarihsel mirasın incelenmesi, Cumhuriyet döneminde sigortacılığın neden yalnızca özel girişimcilik konusu olarak görülmediğini anlamaya yardımcı olur. Sigortacılık; ticari güven, ulusal sermaye, kamu otoritesinin düzenleme kapasitesi ve ekonomik bağımsızlık tartışmalarıyla kesişen bir alandır. Bu nedenle sektörün tarihsel gelişimi, ekonomik kurumların inşası ve devlet-piyasa ilişkileri bağlamında ele alınmalıdır.

3.2. Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Sigorta Kurumlarının Oluşumu (1923–1938)

Cumhuriyet'in ilk yıllarında ekonomi politikalarının temel gündemlerinden biri, savaşların ardından üretim kapasitesinin yeniden kurulması ve ulusal ekonomik kurumların güçlendirilmesiydi. İzmir İktisat Kongresi'nin ortaya koyduğu ekonomik bağımsızlık ve yerli girişimciliği destekleme yönelimi, farklı sektörlerde olduğu gibi sigortacılıkta da kurumsal kapasitenin geliştirilmesi tartışmalarıyla bağlantılıydı. Bununla birlikte sigorta piyasasının gelişimi, sanayileşme, ticaret hacmi, sermaye birikimi ve hukuki düzenlemelerin genel gelişiminden bağımsız değildi.

1920'li ve 1930'lu yıllarda ulusal sigorta şirketlerinin kurulması, sektörün yerli kurumsal temellerinin güçlendirilmesi açısından önem taşıdı. Anadolu Sigorta'nın 1925 yılında kurulması, Cumhuriyet dönemindeki ulusal sigortacılık yapılanmasının önemli kilometre taşlarından biri olarak değerlendirilmektedir. Bu gelişme, sigortacılığın yalnızca yabancı şirketlerin temsilcilikleri aracılığıyla yürütülen bir faaliyet olmaktan çıkarılarak yerli kurumsal kapasiteyle de desteklenmesi yönündeki eğilimi yansıtmaktadır.

1927 tarihli sigortacılık mevzuatı, sigorta şirketlerinin faaliyetlerini hukuki bir çerçeveye oturtma ve devletin sektöre yönelik gözetim kapasitesini geliştirme arayışının parçası olarak ele alınmalıdır. Düzenlemenin kapsamı ve uygulama sonuçları, ilgili kanun metni ve dönemin resmî kayıtları üzerinden ayrıntılı biçimde doğrulanmalıdır. Buradaki temel tarihsel nokta, sigortacılığın büyüyen ticari ilişkiler içinde kendi kendine gelişen bir piyasa olarak değil, kurumsal güven ve kamusal düzenleme ihtiyacıyla birlikte şekillenen bir alan olarak ortaya çıkmasıdır.

Bu dönemde sigorta talebinin toplumsal tabanı sınırlıydı. Ekonomik faaliyetlerin önemli bir bölümü tarım ve küçük ölçekli ticaret etrafında şekillenirken, modern sigorta ürünlerine yönelik talep ekonomik yapı, gelir düzeyi ve sigorta bilinci tarafından sınırlandırılıyordu. Bu nedenle ulusal şirketlerin kurulması ve mevzuatın oluşturulması, piyasanın kurumsallaşması açısından önemli olsa da sigorta korumasının toplumun geniş kesimlerine yayılmış olduğu anlamına gelmemektedir.

1930’lu yıllarda dünya ekonomisinde yaşanan Büyük Buhran, dış ticaret, üretim, sermaye hareketleri ve devletin ekonomik rolü üzerinde önemli etkiler meydana getirdi. Türkiye’de devletin ekonomik faaliyetlerde daha belirgin rol üstlenmesi, sigortacılık gibi finansal ve ticari alanların da genel ekonomi politikası çerçevesinde ele alınmasını etkiledi. Ancak bu etkinin sektörün prim üretimi veya şirket performansı üzerindeki nicel büyüklüğü, döneme ait karşılaştırılabilir verilerle ayrıca ortaya konulmalıdır.

3.3. Devletçilik Dönemi ve Sigortacılık Kurumlarının Gelişimi (1938–1950)

1930’ların sonlarından 1950’ye uzanan dönem, Türkiye’de devletin ekonomik kalkınma ve sanayileşme süreçlerindeki rolünün belirgin olduğu bir dönemdir. Bu dönemde kamu yatırımları, sanayi politikaları ve ulusal ekonomik kurumların geliştirilmesi ön plana çıkmıştır. İkinci Dünya Savaşı’nın yarattığı belirsizlikler, dış ticaret koşulları ve kaynak tahsisi üzerindeki baskılar, ekonomik faaliyetlerin genel yapısını etkilemiştir.

Sigortacılık açısından bu dönemin önemi, sektörün yalnızca ticari riskleri teminat altına alan bir hizmet alanı olarak değil, ulusal ekonomik kurumların gelişimi ve finansal güvenlik ihtiyacıyla bağlantılı olarak değerlendirilmesidir. 1929 yılında Milli Reasürans’ın kurulması, yerli sigorta piyasasında reasürans kapasitesi oluşturma ve risklerin ülke içinde daha sistematik biçimde paylaşılmasını destekleme arayışı bakımından önemli bir kurumsal gelişmedir. Reasürans, sigorta şirketlerinin üstlendikleri risklerin bir bölümünü başka kuruluşlara devrederek büyük hasarların finansal etkisini sınırlandırmalarına yardımcı olur.

Savaş döneminin ekonomik koşulları, sigorta şirketlerinin faaliyetlerini doğrudan veya dolaylı biçimde etkilemiş olabilir. Varlık değerlerindeki değişimler, ticaret hacmindeki dalgalanmalar ve ekonomik belirsizlikler sigortalanan risklerin niteliğini ve maliyetini değiştirebilir. Bununla birlikte bu etkilerin kapsamı, genel tarihsel değerlendirmelerden hareketle sayısallaştırılamaz; şirket kayıtları ve döneme ait istatistikler üzerinden incelenmesi gerekir.

Bu dönemde devletçilik, sigortacılık piyasasının bütün unsurlarının doğrudan devlet tarafından yürütüldüğü anlamına gelmez. Daha doğru yaklaşım, devletin ekonomik yönlendirme kapasitesinin genişlediği ve ulusal kurumsal altyapının güçlendirilmesinin önem kazandığı bir bağlamda sigortacılık kurumlarının geliştiğini belirtmektir. Sektörün mülkiyet yapısı, şirketlerin faaliyet alanları ve düzenleme biçimleri ayrı ayrı incelenmelidir.

3.4. Savaş Sonrası Ekonomik Dönüşüm ve Özel Sigortacılık (1950–1960)

1950 sonrasında Türkiye ekonomisinde tarımsal üretim, ulaştırma, ticaret ve özel girişimcilik alanlarında yaşanan dönüşümler, sigorta talebinin gelişebileceği ekonomik zemini etkiledi. Motorlu taşıtların ve ticari faaliyetlerin yaygınlaşması, işletme varlıklarının çeşitlenmesi ve kentleşme, belirli sigorta ürünlerine duyulan ihtiyacı artırabilecek gelişmelerdi. Bununla birlikte talebin gerçek boyutunu ortaya koymak için poliçe sayıları, prim üretimi ve ürün bazlı veriler gereklidir.

Özel sektörün ekonomik faaliyetlerdeki rolünün artması, sigorta şirketleri açısından yeni müşteri grupları ve yeni risk alanları yaratmıştır. Ancak sigorta piyasasının genişlemesi, şirketlerin teknik kapasitesi, sermaye yapısı, reasürans olanakları ve denetim mekanizmalarıyla birlikte değerlendirilmelidir. Piyasanın genişlemesi tek başına hizmet

kalitesinin, tüketicinin korunmasının veya sigorta kapsamının aynı oranda geliştiğini kanıtlamaz.

1959 tarihli 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu, Türkiye'de sigortacılık faaliyetlerinin denetlenmesine ilişkin tarihsel gelişimde önemli bir yere sahiptir. Kanunun kapsamı, uygulama biçimi ve sonraki mevzuatla ilişkisi, hukukî metinler üzerinden incelenmelidir. Kurumsal açıdan bu tür düzenlemeler, sigorta şirketlerinin faaliyetlerinin kamu otoritesince izlenmesi ve sigortalıların haklarının korunması ihtiyacının güçlendiğini göstermektedir.

3.5. Planlı Kalkınma Döneminde Sigorta Sektörü (1960–1980)

1960 sonrasında planlı kalkınma yaklaşımının benimsenmesi, ekonomik hedeflerin orta vadeli planlar aracılığıyla belirlenmesini ve kamu yatırımlarının kalkınma stratejisiyle ilişkilendirilmesini öne çıkardı. Sanayileşme, altyapı yatırımları, kentleşme ve ticari faaliyetlerin gelişimi, sigortalanabilir varlıkların ve risk türlerinin çeşitlenmesine katkıda bulunabilecek süreçlerdi.

Sanayi tesisleri, ulaştırma araçları, konutlar ve ticari varlıkların artması, yangın, nakliyat, mühendislik, kaza ve sorumluluk sigortaları gibi alanların önemini artırabilecek koşullar yarattı. Bununla birlikte sigorta talebinin gelişimi yalnızca ekonomik varlıkların artmasına bağlı değildir. Şirketlerin ürün sunma kapasitesi, fiyatlama yöntemleri, sigorta bilinci, hukuki yükümlülükler ve sigorta hizmetlerine duyulan güven de talebin oluşumunda belirleyicidir.

Planlı kalkınma döneminde sektörün değerlendirilmesi, ekonomik planların sigortacılık alanına doğrudan nasıl yansıdığını araştırmayı gerektirir. Bunun için kalkınma planlarında sigortacılığa yapılan atıflar, sektörel düzenlemeler, şirket sayıları, prim üretimi ve branş dağılımı birlikte incelenmelidir. Bu göstergeler olmaksızın planlı kalkınmanın sigorta sektörü üzerindeki etkisini yalnızca genel ekonomik dönüşümden hareketle kesin biçimde belirlemek mümkün değildir.

Bu dönemin sonuna gelindiğinde sigortacılık, ticari ve ekonomik risklerin yönetilmesi bakımından daha kurumsallaşmış bir alan hâline gelmişti. Bununla birlikte 1980 sonrasında ortaya çıkacak finansal serbestleşme, fiyatlama politikaları ve rekabet koşullarındaki değişimler sektörün gelişim yönünü farklılaştıracaktı.

3.6. Sigortacılık Mevzuatının ve Denetiminin Tarihsel Gelişimi

Sigorta piyasalarında güvenin oluşması, şirketlerin üstlendikleri yükümlülükleri yerine getirebilecek mali kapasiteye sahip olmalarına ve sözleşmelerin öngörülebilir kurallara dayanmasına bağlıdır. Bu nedenle sigortacılık mevzuatı, yalnızca şirketlerin faaliyet iznini düzenleyen bir çerçeve değildir; aynı zamanda sigortalıların korunması, mali yükümlülüklerin izlenmesi ve piyasadaki güvenin sürdürülmesi açısından da önem taşır.

Türkiye'de 1923–1980 döneminde sigortacılık mevzuatının gelişimi, ulusal ekonomik kurumların oluşması ve finansal faaliyetlerin denetlenmesi süreciyle birlikte ele alınmalıdır. 1927 tarihli düzenlemeler ve 1959 tarihli 7397 sayılı Kanun, bu tarihsel çizginin önemli aşamaları arasında yer alır. Ancak mevzuatın yalnızca kabul edilme tarihini vermek yeterli değildir. Düzenlemelerin hangi kurumlar aracılığıyla uygulandığı, hangi şirketleri kapsadığı ve denetim kapasitesini nasıl etkilediği de araştırılmalıdır.

Mevzuatın etkisi, piyasanın ekonomik koşullarından bağımsız değildir. Denetim kurallarının etkili olabilmesi için kurumsal kapasite, nitelikli personel, güvenilir raporlama ve yaptırım mekanizmaları gerekir. Bu nedenle hukuki çerçeve ile fiilî uygulama arasında ayrım yapılmalı; mevzuat değişiklikleri sektörün göstergeleriyle birlikte değerlendirilmelidir.

3.7. 1980 Öncesi Dönemin Genel Değerlendirmesi

1923–1980 dönemi, Türkiye'de sigortacılığın ulusal kurumsal temellerinin oluşturulduğu, devletin ekonomik rolünün farklı aşamalardan geçtiği ve özel sigorta faaliyetlerinin değişen ekonomik koşullar içinde geliştiği bir dönem olarak değerlendirilebilir. Bu süreçte yerli sigorta kuruluşlarının ortaya çıkması, reasürans kapasitesinin geliştirilmesi ve denetim mevzuatının oluşturulması, sektörün kurumsallaşmasına katkıda bulunan başlıca gelişmelerdir.

Bununla birlikte kurumsal gelişme, sigortanın toplumun bütün kesimlerine yaygınlaştığı veya piyasanın modern anlamda derinleştiği sonucunu tek başına doğurmaz. Ekonomik yapının özellikleri, gelir düzeyi, ticari faaliyetlerin kapsamı, ürün çeşitliliği ve sigorta bilinci sektörün gelişimini sınırlandıran veya yönlendiren unsurlar olmuştur. Bu nedenle 1980 öncesi dönemin değerlendirilmesinde hem kurumların oluşumu hem de sigorta korumasının toplumsal kapsamı ayrı ayrı ele alınmalıdır.

1980 sonrasında benimsenen finansal serbestleşme politikaları, fiyatlama ve rekabet koşullarını değiştirmiş; sigorta piyasasının uluslararası sermaye ve finansal sistemle ilişkisini yeni bir aşamaya taşımıştır. Bir sonraki bölüm, bu dönüşümü 1980–2009 dönemindeki ekonomik krizler, afetler ve kurumsal reformlar çerçevesinde incelemektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: FİNANSAL SERBESTLEŞME, EKONOMİK KRİZLER VE KURUMSAL DÖNÜŞÜM (1980–2009)

4.1. 24 Ocak Kararları ve 1980 Sonrası Ekonomik Dönüşüm

1980 yılı, Türkiye ekonomisinin dış ticaret, fiyatlama, finansal ilişkiler ve devlet-piyasa dengesi bakımından yeni bir döneme girdiği tarihsel eşiklerden biridir. 24 Ocak 1980 kararları, ihracata dayalı büyüme yaklaşımının güçlenmesi, dışa açılma ve piyasa mekanizmalarının ekonomik kararlar üzerindeki etkisinin artmasıyla ilişkilendirilir. Bu değişim, sigortacılık sektörünü de doğrudan ve dolaylı biçimde etkileyebilecek makroekonomik koşulları dönüştürmüştür.

Dış ticaret hacminin, özel sektör faaliyetlerinin ve finansal işlemlerin genişlemesi, taşımacılık, mal varlığı, sorumluluk ve ticari risklerin sigortalanmasına yönelik ihtiyaçları artırabilecek bir zemin yaratmıştır. Bununla birlikte ekonomik serbestleşme ile sigorta piyasasının büyümesi arasında otomatik bir ilişki bulunduğu varsayılamaz. Prim üretimi, ürün çeşitliliği, şirket sayısı, fiyatlama rejimi ve sigorta korumasının yaygınlığı gibi göstergelerin birlikte incelenmesi gerekir.

1980 sonrası dönüşümün sigorta sektörü açısından bir diğer boyutu, fiyatlama ve rekabet koşullarının değişmesidir. Sigorta ürünlerinin fiyatları, risk maliyetleri ve düzenleyici çerçeve arasındaki ilişki sektörün teknik sonuçlarını etkiler. Piyasa mekanizmalarının güçlenmesi, şirketlerin ürün ve fiyat politikalarında daha fazla rol üstlenmesine yol açabilir; ancak bu sürecin tüketici refahı, hizmet kalitesi ve şirketlerin mali dayanıklılığı üzerindeki etkileri ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

Bu dönemin siyasal iktisat açısından önemi, devletin ekonomideki rolünün tamamen ortadan kalkmasından ziyade biçim değiştirmesidir. Piyasa mekanizmalarının ağırlığı artarken devlet, hukuki çerçevenin oluşturulması, şirketlerin denetlenmesi ve sigortalıların korunması bakımından önemini sürdürmüştür. Dolayısıyla finansal serbestleşme, devletin sigorta sektöründeki rolünün sona ermesi değil, düzenleme ve gözetim biçimlerinin yeniden şekillenmesi olarak ele alınmalıdır.

4.2. Finansal Serbestleşme ve Sigorta Piyasasının Genişlemesi

1980 sonrasında finansal piyasaların gelişmesi, bankacılık ve sermaye piyasalarının büyümesi ve özel sektör faaliyetlerinin çeşitlenmesi, sigorta sektörünün faaliyet gösterdiği kurumsal ortamı değiştirmiştir. Finansal hizmetler arasındaki bağlantıların güçlenmesi, sigortanın işletmelerin risk yönetimi ve hanehalklarının varlıklarını koruma kararları içindeki yerini artırabilecek koşullar yaratmıştır.

Bununla birlikte piyasa genişlemesinin niteliği, yalnızca şirket sayısının veya nominal prim üretiminin artmasıyla belirlenemez. Ürün çeşitliliği, sigorta sözleşmelerinin anlaşılabilirliği, teminatların kapsamı, hasar ödeme süreçleri ve tüketicilerin sigorta sistemine duyduğu güven de sektörün gelişimini belirler. Bu unsurların ölçülmesi için branş bazlı istatistikler, poliçe sayıları ve tüketici şikâyetleri gibi farklı veri türlerine ihtiyaç vardır.

Sigorta piyasasında rekabetin artması, tüketiciler açısından fiyat ve ürün seçeneklerini çoğaltabilir. Öte yandan fiyat rekabetinin risklerin gerçek maliyetini yeterince yansıtmaması durumunda teknik zararlar oluşabilir. Bu nedenle rekabetin etkisi, yalnızca daha düşük primlerle değil, şirketlerin yükümlülüklerini yerine getirme kapasitesi ve ürünlerin uzun vadeli sürdürülebilirliğiyle birlikte değerlendirilmelidir.

Finansal serbestleşme aynı zamanda uluslararası sermaye ve şirketlerin Türkiye piyasasına ilgisi bakımından yeni olanaklar oluşturmuştur. Ancak yabancı sermayenin sektördeki payı, birleşme ve satın almalar ile piyasa yoğunlaşmasının gelişimi, dönemsel veriler üzerinden incelenmelidir. Bu tür veriler olmaksızın yabancı sermayenin sektörü tek başına büyüttüğü veya rekabeti azalttığı yönünde kesin bir yargıya varılamaz.

4.3. 1990’lı Yıllarda Ekonomik İstikrarsızlık ve Sigortacılık

1990’lı yıllar Türkiye ekonomisinde yüksek enflasyon, kamu maliyesine ilişkin sorunlar, finansal dalgalanmalar ve dönemsel krizlerle karakterize edilen bir dönemdir. Makroekonomik istikrarsızlık, sigorta sektörünü birden fazla kanaldan etkileyebilir. Fiyat düzeyindeki hızlı değişimler sigorta bedellerinin ve hasar maliyetlerinin güncellenmesini zorlaştırabilir; döviz kuru dalgalanmaları ise ithal yedek parça, onarım ve reasürans maliyetleri üzerinde baskı yaratabilir.

Yüksek enflasyon koşullarında poliçenin düzenlendiği tarihte belirlenen sigorta bedeli, hasarın gerçekleştiği tarihteki yeniden yapım veya ikame maliyetini karşılamayabilir. Bu durum eksik sigorta riskini artırabilir. Bununla birlikte endeksleme uygulamaları, poliçe koşulları, sigortalının beyanı ve sigorta bedelinin güncellenmesi gibi unsurlar sonuç üzerinde belirleyicidir. Bu nedenle enflasyonun etkisi her ürün ve sözleşme türü için aynı kabul edilmemelidir.

Makroekonomik istikrarsızlık sigorta talebini de etkileyebilir. Hanehalklarının reel gelirlerinin gerilemesi veya işletmelerin nakit akışının bozulması, bazı gönüllü sigorta ürünlerinin ertelenmesine ya da teminatların daraltılmasına yol açabilir. Buna karşılık ekonomik belirsizliğin artması, belirli varlık ve sorumluluk risklerine karşı sigorta ihtiyacını güçlendirebilir. Talep üzerindeki net etki, bu iki yönlü mekanizmanın ve ürün özelliklerinin birlikte incelenmesini gerektirir.

1990'lı yılları değerlendirirken nominal prim artışının tek başına sektörün reel büyümesini göstermediği özellikle dikkate alınmalıdır. Bu döneme ait veriler analiz edilirken prim serilerinin enflasyonla düzeltilmesi, GSYH ile karşılaştırılması ve mümkün olduğunda poliçe sayılarıyla desteklenmesi gerekir.

4.4. 1999 Marmara Depremi ve Afet Risklerinin Sigortalanması

17 Ağustos 1999 Marmara Depremi, Türkiye'de doğal afet risklerinin ekonomik ve toplumsal sonuçlarını görünür hâle getiren başlıca olaylardan biridir. Deprem, konutların ve işyerlerinin fiziksel hasar görmesine, üretim faaliyetlerinin kesintiye uğramasına ve kamu kaynakları üzerinde önemli mali baskılar oluşmasına neden olmuştur. Afetin sonuçları, büyük ölçekli risklerin yalnızca bireysel tasarruflarla karşılanmasının güçlüğünü ve risk finansmanı mekanizmalarının önemini gündeme taşımıştır.

Afet sonrası tartışmalar, konutların deprem riskine karşı korunması, sigorta kapsamının genişletilmesi ve riskin finansmanında kamu ile özel sektör arasındaki sorumluluk paylaşımı üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu bağlamda zorunlu deprem sigortası modelinin geliştirilmesi, afet risklerinin belirli bir sigorta havuzu içinde yönetilmesine yönelik kurumsal adımlardan biri olmuştur.

Bununla birlikte zorunlu bir sigorta mekanizmasının oluşturulması, afet riskinin bütünüyle çözüldüğü anlamına gelmez. Sigorta kapsamı, teminat limitleri, poliçe sahipliği, hasar ödeme kapasitesi, yapı stokunun niteliği ve risk azaltıcı önlemler birlikte önem taşır. Sigorta, fiziksel riskin azaltılmasının veya güvenli yapılaşmanın yerine geçmez; hasarın mali sonuçlarını belirli ölçüde paylaşmaya yarar.

Marmara Depremi'nin sektör üzerindeki uzun vadeli etkileri değerlendirilirken sigorta bilincindeki değişim, zorunlu deprem sigortasının kapsamı, poliçe yenileme oranları ve afet finansmanında kamu harcamalarının rolü gibi göstergeler incelenmelidir. Deprem sonrasında risk algısının değiştiği yönündeki değerlendirmeler, mümkün olduğunda sigortalılık verileriyle desteklenmelidir.

4.5. Doğal Afet Sigortaları Kurumunun Kuruluşu ve İşlevi

Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK), zorunlu deprem sigortası sisteminin uygulanmasında temel kurumsal yapılardan biridir. Kurumun işlevi, konutlara ilişkin deprem kaynaklı maddi zararların belirlenmiş şartlar ve limitler çerçevesinde sigorta mekanizması yoluyla karşılanmasına katkı sağlamaktır. Bu model, afet risklerinin finansmanında önceden oluşturulan bir havuzun ve belirli sözleşme kurallarının önemini ortaya koymaktadır.

Zorunlu deprem sigortasının ekonomik mantığı, riskin yalnızca deprem sonrasında kamu bütçesi veya hanehalkı kaynakları üzerinden karşılanmasına dayanmayan bir finansman çerçevesi oluşturmaktır. Poliçe primleri aracılığıyla risk havuzunun oluşturulması, hasarların finansmanına katkı sağlayabilir. Bununla birlikte havuzun yeterliliği, reasürans kapasitesi, teminat limitleri, risk birikimi ve büyük ölçekli afetlerin sıklığı gibi unsurlar sistemin mali dayanıklılığını belirler.

DASK'ın etkinliği yalnızca poliçe sayısıyla ölçülmemelidir. Sigortalılık oranı, coğrafi dağılım, teminat tutarları, hasar ödeme süreçleri ve sigorta kapsamının güncelliği birlikte değerlendirilmelidir. Ayrıca zorunlu deprem sigortası, konutun bütün ekonomik değerini veya bütün afet türlerini otomatik olarak kapsayan bir ürün olarak görülmemelidir; kapsam ve istisnalar yürürlükteki mevzuat ile poliçe şartlarına bağlıdır.

Bu bölümde DASK'ın kuruluşu ve işlevi, 1999 depremi sonrasında afet risklerinin kurumsal yönetimi bağlamında ele alınmaktadır. Güncel kapsam ve istatistikler, ilgili yıllara ait resmî DASK raporlarından doğrulanarak nicel bölümde ayrıca değerlendirilecektir.

4.6. 2001 Ekonomik Krizinin Sigorta Sektörüne Etkileri

2001 ekonomik krizi, Türkiye'nin finansal sisteminde ve makroekonomik göstergelerinde önemli kırılmalara yol açmıştır. Finansal piyasalardaki dalgalanmalar, faiz oranları ve döviz kurundaki hareketler, şirketlerin bilanço yapıları ile hanehalklarının ekonomik güvenliği üzerinde etkili olmuştur. Sigorta sektörü açısından bu tür şoklar, yatırım portföylerinin değerini, hasar maliyetlerini, prim tahsilatını ve sigorta talebini farklı kanallardan etkileyebilir.

Sigorta şirketlerinin finansal dayanıklılığı, üstlendikleri teknik yükümlülükler ile varlıklarının niteliği arasındaki ilişkiye bağlıdır. Finansal piyasalarda yaşanan sert dalgalanmalar, varlıkların değerinde değişimlere yol açabilir; ekonomik daralma ise bazı sigortalıların poliçe yenileme davranışlarını etkileyebilir. Döviz kuru hareketleri özellikle ithal parça, onarım maliyeti ve yabancı para cinsinden reasürans ilişkileri bulunan alanlarda maliyet baskısı yaratabilir.

Ancak kriz döneminin etkileri şirketler ve sigorta branşları arasında aynı olmayabilir. Şirketlerin varlık kompozisyonu, yükümlülüklerin vadesi, branş dağılımı, reasürans anlaşmaları ve sermaye yapısı farklı sonuçlara yol açabilir. Bu nedenle 2001 krizinin sektöre etkisi, yalnızca genel ekonomik göstergelerden hareketle kesinleştirilemez; sektör raporları ve şirket verileriyle desteklenmelidir.

Kriz aynı zamanda düzenleyici çerçevenin ve mali denetimin önemini de ortaya koymaktadır. Finansal istikrarın zayıfladığı dönemlerde sigortalıların haklarının korunması, şirketlerin

ödeme gücünün izlenmesi ve piyasa güveninin sürdürülmesi daha kritik hâle gelir. Bu yönüyle 2001 krizi, sonraki dönemde finansal ve kurumsal reformların değerlendirileceği bağlamın bir parçasıdır.

4.7. 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu ve Düzenleyici Yapının Yeniden Şekillenmesi

2007 yılında kabul edilen 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu, Türkiye'de sigortacılık faaliyetlerinin hukuki çerçevesi açısından önemli bir dönüm noktasıdır. Kanun, sigorta ve reasürans şirketlerinin faaliyetleri ile sektörel denetim ve aracılık ilişkilerinin düzenlenmesinde temel mevzuat kaynaklarından biridir. Kanunun kabulü, sektörün kurumsal yapısının daha sistematik bir hukuki çerçevede ele alınması bakımından önem taşımaktadır.

Düzenleyici çerçevenin değerlendirilmesinde, kanunun metni kadar uygulama yönetmelikleri, denetim kapasitesi, raporlama standartları ve tüketicinin korunmasına ilişkin hükümler de dikkate alınmalıdır. Sigortacılık, gelecekte doğabilecek yükümlülükleri içerdiği için mali yeterlilik ve doğru bilgi sunumu sektör güveninin temel bileşenleridir.

Mevzuat değişikliğinin sektörel sonuçlarını analiz etmek için şirket sayıları, sermaye yeterliliği, prim üretimi, hasar/prim oranları, aracılık yapısı ve tüketici başvuruları gibi göstergeler kullanılabilir. Bununla birlikte mevzuatın kabul edildiği yıl ile sektörde gözlenen bir değişim arasındaki zamansal birliktelik tek başına nedensellik kanıtı değildir. Değişimin başka ekonomik koşullarla ilişkisi de dikkate alınmalıdır.

5684 sayılı Kanun, bu çalışmada Türkiye'de sigortacılık mevzuatının tarihsel gelişimindeki temel aşamalardan biri olarak ele alınmaktadır. Kanunun hükümleri ve sonraki değişiklikleri, araştırmanın kaynakça ve mevzuat ekinde resmî metinler üzerinden doğrulanacaktır.

4.8. 2000'li Yıllarda Kurumsal Dönüşümün Değerlendirilmesi

2000'li yıllar, Türkiye'de sigortacılık sektörünün kurumsal ve düzenleyici yapısının yeniden şekillendiği bir dönemdir. Finansal piyasaların gelişimi, sigorta ürünlerinin çeşitlenmesi, uluslararası şirketlerle ilişkiler ve dağıtım kanallarındaki değişimler sektörün faaliyet ortamını dönüştürmüştür. Bu dönüşüm, hem şirketlerin risk yönetimi kapasitesi hem de tüketicilerin farklı sigorta ürünlerine erişimi açısından yeni imkânlar yaratmıştır.

Bununla birlikte kurumsal modernleşme ile toplumsal sigorta korumasının genişlemesi aynı olgu değildir. Daha gelişmiş bir mevzuat, şirketlerin mali yapısına ilişkin daha kapsamlı kurallar ve farklı dağıtım kanallarının varlığı, sigortanın bütün gelir gruplarına aynı ölçüde yayıldığını tek başına göstermez. Bu nedenle kurumsal dönüşümün sonuçları, sigorta penetrasyonu, sigorta yoğunluğu, poliçe sayıları ve hasar göstergeleriyle birlikte değerlendirilmelidir.

1980–2009 dönemi, bir yandan piyasa mekanizmalarının ve finansal ilişkilerin güçlenmesi, diğer yandan ekonomik krizlerin ve büyük afetlerin risk yönetimi konusunu öne çıkarması bakımından önemlidir. Bu süreçte devletin rolü ortadan kalkmamış; düzenleme, denetim ve belirli risk alanlarında kamusal sorumluluk biçiminde yeniden tanımlanmıştır.

Bir sonraki bölüm, 2010–2025 döneminde sigorta sektörünün ekonomik göstergelerini inceleyecektir. Bu analizde nominal prim üretimi, enflasyonla düzeltilmiş seriler, sigorta

penetrasyonu, sigorta yoğunluğu ve hayat/hayat dışı sigortaların yapısı birlikte değerlendirilecektir. Böylece tarihsel ve kurumsal dönüşümün güncel ekonomik göstergelerle ilişkisi kurulacaktır.

BEŞİNCİ BÖLÜM: TÜRKİYE SİGORTA SEKTÖRÜNÜN EKONOMİK ANALİZİ (2010–2025)

5.1. Türkiye Sigorta Piyasasının Genel Yapısı

2010–2025 dönemi, Türkiye sigorta sektörünün hem nominal büyüklük hem de kurumsal yapı bakımından genişlediği; buna karşılık enflasyon, döviz kuru hareketleri, maliyet artışları ve hanehalkı gelirlerindeki değişimlerin sektörün ekonomik sonuçlarını daha karmaşık hâle getirdiği bir dönemdir. Bu dönemi doğru değerlendirebilmek için toplam prim üretimi, branş dağılımı, hasar ödemeleri, sigorta penetrasyonu ve reel büyüme göstergelerinin birlikte incelenmesi gerekir.

Türkiye Sigorta Birliği'nin 2025 sektör raporunda yer alan verilere göre, 2025 yıl sonunda hayat ve hayat dışı sigorta branşlarında toplam prim üretimi yaklaşık 1,223 trilyon TL'ye ulaşmıştır. 2024 yılında bu tutar yaklaşık 838,7 milyar TL düzeyindeydi. Böylece nominal prim üretimi yıllık bazda yaklaşık %45,8 artmıştır. Hayat dışı branşların 2025 üretimi yaklaşık 1,044 trilyon TL, hayat branşının üretimi ise yaklaşık 178,9 milyar TL olarak raporlanmıştır. Bu değerler cari fiyatlarla ölçülen parasal büyüklüklerdir; tek başlarına sigortalı sayısındaki artışı veya hizmet hacmindeki reel büyümeyi göstermemektedir.

Türkiye Sigorta Birliği'nin 2025 Sektör Raporu, sigorta ve bireysel emeklilik alanlarının kurumsal görünümünü, branş bazlı prim üretimini ve mali göstergeleri birlikte sunmaktadır. SEDDK da sigortacılık ve bireysel emeklilik sektörüne ilişkin dönemsel gelişmeler ve temel göstergeler raporları yayımlamaktadır. Bu iki kaynak, sektörün mali performansını ve düzenleyici görünümünü karşılaştırmalı olarak değerlendirmek için temel başvuru kaynaklarıdır.

5.2. Toplam Prim Üretiminin Tarihsel Gelişimi

Prim üretimi, sigorta sektörünün faaliyet hacmini gösteren temel göstergelerden biridir. Bununla birlikte cari fiyatlarla hesaplanan prim üretimi; poliçe sayısı, sigorta bedelleri, prim tarifeleri, ürün bileşimi ve fiyat düzeyindeki değişimlerden etkilenir. Bu nedenle nominal serinin tek başına kullanılması, yüksek enflasyon dönemlerinde sektörün reel büyümesini olduğundan yüksek gösterebilir.

Aşağıdaki tablo, 2014–2025 döneminde toplam prim üretiminin nominal gelişimini göstermektedir. 2014–2023 değerleri sektör istatistiklerinde yer alan yıllık seriden, 2024 ve 2025 değerleri ise Türkiye Sigorta Birliği'nin yıllık raporlarında yayımlanan toplam üretim tutarlarından derlenmiştir. 2024 değeri yuvarlatılmıştır. Nihai akademik kullanımda her yılın rapor tanımı, kapsamı ve olası revizyonları aynı seriyle karşılaştırılarak kontrol edilmelidir.

Yıl	Toplam prim üretimi (TL)	Yaklaşık tutar (milyar TL)
2014	25.776.851.269	25,8
2015	30.773.775.736	30,8
2016	40.191.374.542	40,2
2017	46.181.816.693	46,2
2018	54.653.580.369	54,7
2019	69.242.168.593	69,2
2020	82.575.846.005	82,6
2021	105.307.008.083	105,3
2022	235.011.799.710	235,0
2023	486.024.033.340	486,0
2024	838.700.000.000	838,7*
2025	1.222.997.134.911	1.223,0

Kaynak: Türkiye Sigorta Birliği'nin sektör istatistikleri ve yıllık raporları. *2024 tutarı yuvarlatılmıştır. Tutarlar cari fiyatlarla nominal değerlerdir.

Tablo, 2014'te yaklaşık 25,8 milyar TL olan prim üretiminin 2025'te yaklaşık 1,223 trilyon TL'ye ulaştığını göstermektedir. Bu artış, sektörün nominal büyüklüğünde önemli bir genişlemeye işaret eder. Ancak aynı dönemde Türkiye'de genel fiyat düzeyinin ve sigorta bedellerinin de önemli ölçüde yükselmiş olması nedeniyle, bu artışın tamamını reel sektör büyümesi olarak yorumlamak doğru değildir.

2014–2021 döneminde prim üretimi artışları görece kademeli bir nominal seyir izlerken, 2022 sonrasında yıllık artışlar çok daha yüksek tutarlara ulaşmıştır. Bu kırılmada yüksek enflasyon, döviz kuru hareketleri, araç ve konut gibi sigortalanan varlıkların maliyetindeki artışlar ve poliçe primlerinin yeniden fiyatlanması rol oynamış olabilir. Bu faktörlerin her birinin etkisini ayrıştırmak için branş bazlı veri ve fiyat endeksleri gerekir.

5.3. Nominal Prim Üretimi ile Reel Prim Üretiminin Karşılaştırılması

Nominal prim üretimi, sektörün cari fiyatlarla elde ettiği prim tutarını ölçer. Reel prim üretimi ise fiyat değişimlerinin etkisini gidermeyi amaçlar. Bu ayrım özellikle yüksek enflasyon dönemlerinde önemlidir; çünkü aynı sayıda poliçe ve benzer kapsam düzeyi korunurken bile sigorta bedellerinin ve onarım maliyetlerinin yükselmesi prim hacmini artırabilir.

Türkiye Sigorta Birliği verilerini aktaran 2025 sektör değerlendirmelerinde, toplam prim üretiminin yıllık nominal artışı yaklaşık %45,8 olarak verilirken, enflasyondan arındırılmış

reel artışın yaklaşık %11 düzeyinde olduğu belirtilmektedir. Bu fark, nominal büyümenin reel büyümeden daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte reel artış hesabında kullanılan fiyat endeksi, baz dönem ve hesaplama yöntemi açık biçimde tanımlanmalıdır. Araştırmanın nihai sürümünde, TSB'nin ilgili yıllık raporunda kullanılan yöntem esas alınacak ve mümkün olduğunda hesaplama yeniden üretilecektir.

Reel prim serisi oluşturulurken nominal prim üretimi uygun fiyat endeksine bölünerek ortak bir baz yılın fiyatlarına dönüştürülebilir. Genel tüketici fiyat endeksi, hanehalkı fiyat düzeyini ölçmek için yararlı olmakla birlikte sigorta sektörünün maliyet yapısını bütünüyle temsil etmeyebilir. Örneğin motorlu araç onarımında yedek parça ve işçilik maliyetleri, konut sigortasında inşaat maliyetleri ve reasürans maliyetleri genel tüketici enflasyonundan farklı hareket edebilir. Bu nedenle reel prim analizi, veri elverdiği ölçüde alternatif deflatörlerle sınanmalıdır.

Reel büyüme göstergesinin pozitif olması da tek başına daha fazla kişinin sigorta korumasına kavuştuğunu kanıtlamaz. Prim üretimindeki reel artış, daha yüksek teminat tutarlarından, poliçe bileşimindeki değişimden veya belirli branşlarda primlerin risk maliyetine göre yeniden belirlenmesinden kaynaklanabilir. Poliçe sayısı, sigortalı sayısı ve sigorta yoğunluğu gibi göstergeler bu nedenle tamamlayıcı niteliktedir.

5.4. Enflasyon ve Döviz Kuru Değişimlerinin Sektöre Etkileri

Enflasyon, sigorta sektörünü hem prim gelirleri hem de hasar maliyetleri üzerinden etkiler. Sigortalanan varlıkların yeniden edinme veya onarım maliyeti yükseldiğinde sigorta bedellerinin ve primlerin güncellenmesi gerekebilir. Poliçe tutarlarının güncellenmemesi durumunda eksik sigorta riski oluşabilir; buna karşılık prim artışları, özellikle reel gelirleri aynı hızda yükselmeyen hanehalkları için sigortaya erişimi zorlaştırabilir.

Döviz kuru değişimleri, ithal yedek parçalar, araç onarımı, tıbbi malzeme, makine ve ekipman maliyetleri üzerinden belirli sigorta branşlarında hasar tutarlarını etkileyebilir. Ayrıca uluslararası reasürans maliyetleri ve döviz cinsinden yükümlülükler bulunan durumlarda kur hareketleri şirketlerin maliyet yapısına yansıyabilir. Etkinin büyüklüğü branşa, sözleşme şartlarına, reasürans yapısına ve hasarların niteliğine göre değişir.

Enflasyon ve kur hareketlerinin sektör üzerindeki etkisi iki taraflıdır. Maliyet artışları primleri yükseltebilir; aynı zamanda hanehalklarının ve işletmelerin bütçeleri üzerindeki baskı sigorta talebini sınırlayabilir. Bu nedenle yüksek nominal prim artışı, talebin her kesimde güçlendiği şeklinde yorumlanmamalıdır. Bu ilişkiyi değerlendirmek için reel prim üretimi yanında poliçe yenileme oranları, sigortalı sayısı, branş bazlı hasar maliyetleri ve hanehalkı gelir göstergeleri incelenmelidir.

5.5. Sigorta Penetrasyonu ve Sigorta Yoğunluğu

Sigorta penetrasyonu, toplam prim üretiminin gayrisafi yurt içi hasılaya oranı olarak hesaplanır ve sigorta sektörünün ekonomik büyüklüğünü millî gelirle karşılaştırmaya imkân verir. Sigorta yoğunluğu ise toplam prim üretiminin nüfusa bölünmesiyle elde edilen kişi başına prim tutarıdır. Her iki gösterge de yararlı olmakla birlikte sigorta korumasının dağılımı, kapsamı ve kalitesi hakkında tek başına yeterli bilgi sağlamaz.

2025 yılına ilişkin sektör değerlendirmelerinde Türkiye'nin sigorta penetrasyon oranı yaklaşık %2,62 düzeyinde raporlanmıştır. Bu oran, prim üretiminin ekonomik büyüklüğe oranını gösterir; ancak ülkeler arası karşılaştırmada hayat ve hayat dışı sigortaların kapsamı, zorunlu sigorta düzenlemeleri, sosyal güvenlik sistemleri ve ölçüm yöntemleri aynılaştırılmalıdır. Aksi hâlde oran farklılıklarının tamamını sigorta bilinci veya piyasa etkinliğiyle açıklamak yanıltıcı olur.

Penetrasyon oranı, prim üretiminin GSYH'den daha hızlı ya da daha yavaş değişmesine bağlı olarak artabilir veya azalabilir. Bu nedenle oran tek başına poliçe sayısındaki artışı göstermez. Benzer şekilde kişi başına prim üretimi nominal fiyatlarla hesaplandığında enflasyondan etkilenir; uluslararası karşılaştırmalarda döviz kuru ve satın alma gücü farklılıkları da önem taşır.

Türkiye'de sigorta penetrasyonu ve yoğunluğu değerlendirilirken hayat ve hayat dışı branşların ayrı ayrı incelenmesi gerekir. Hayat sigortaları ile motorlu araç sorumluluk sigortaları gibi ürünlerin ekonomik işlevleri, zorunluluk dereceleri ve talep belirleyicileri birbirinden farklıdır. Bu ayrım, sektörün toplam oranlarının arkasındaki yapısal bileşimi daha iyi anlamayı sağlar.

5.6. Hayat ve Hayat Dışı Sigortaların Gelişimi

Hayat ve hayat dışı sigortalar, teminat altına aldıkları risklerin niteliği ve ekonomik işlevleri bakımından farklı özellikler taşır. Hayat sigortaları, sözleşme türüne bağlı olarak ölüm, yaşam, gelir kaybı veya belirli finansal risklerle bağlantılı koruma sağlayabilir. Hayat dışı sigortalar ise motorlu araçlar, konut, yangın, sağlık, sorumluluk, nakliyat ve diğer malvarlığı veya sorumluluk risklerini kapsayan geniş bir ürün grubudur.

2025 yıl sonu verilerinde hayat dışı prim üretimi yaklaşık 1,044 trilyon TL, hayat branşı prim üretimi yaklaşık 178,9 milyar TL olarak açıklanmıştır. Toplam prim üretimi içindeki paylar yaklaşık olarak hayat dışı branşlarda %85,4, hayat branşında %14,6 düzeyindedir. Bu dağılım, toplam sektör büyüklüğünün ağırlıklı olarak hayat dışı sigortalar tarafından oluşturulduğunu göstermektedir.

Hayat dışı branşlarda motorlu araç sigortaları ve sorumluluk sigortaları gibi ürünler önemli yer tutar. Araç parkının büyüklüğü, trafik düzenlemeleri, araç değerleri, onarım maliyetleri ve hasar sıklığı bu branşların üretim ve maliyet yapısını etkileyebilir. Konut, yangın ve doğal afet sigortaları ise yapı stoku, afet riski, sigorta bedelleri ve zorunlu sigorta uygulamalarıyla ilişkilidir.

Hayat sigortalarının gelişimi, hanehalklarının uzun vadeli finansal planlama alışkanlıkları, kredi ilişkileri, gelir düzeyi ve ürünlere duyulan güven gibi unsurlardan etkilenebilir. Hayat branşındaki prim artışı değerlendirilirken ürün türleri, poliçe sayıları ve primlerin tasarruf unsuru içerip içermediği dikkate alınmalıdır. Branşların toplam içindeki payı, tek başına toplumun hangi risklere karşı ne kadar korunduğunu göstermez.

5.7. Hasar Ödemeleri, Teknik Dengeler ve Finansal Sürdürülebilirlik

Sigorta sektörünün ekonomik işlevi, yalnızca prim toplamasıyla değil, teminat kapsamındaki zararlar gerçekleştiğinde yükümlülüklerini yerine getirmesiyle ölçülür. Bu nedenle hasar

ödemeleri, teknik karşılıklar, sermaye yeterliliği ve reasürans ilişkileri sektörün sürdürülebilirliği bakımından temel göstergelerdir.

2025 yılına ilişkin yayımlanan sektör değerlendirmelerinde sigorta şirketlerinin toplam hasar ödemeleri yaklaşık 498,5 milyar TL olarak açıklanmıştır. Bu tutar, aynı yıl yaklaşık 1,223 trilyon TL seviyesindeki toplam prim üretimiyle birlikte değerlendirilmelidir. Ancak hasar ödemelerinin prim üretimine basit oranı, teknik kârlılığın tam ölçüsü değildir. Çünkü primlerin bir bölümü komisyon ve işletme giderlerini, reasürans maliyetlerini, karşılık değişimlerini ve diğer yükümlülükleri karşılamak için kullanılır; ayrıca hasarların gerçekleşme ve ödeme zamanları farklılaşabilir.

Hasar/prim oranı, belirli bir dönemdeki hasar maliyetlerinin primlere oranını izlemek için kullanılır. Bunun doğru yorumlanabilmesi için brüt ve net tutar ayrımı, kazanılmış prim yaklaşımı, muallak hasarlar ve reasürans etkisi dikkate alınmalıdır. Özellikle yüksek enflasyon dönemlerinde hasarların geç ödenmesi veya muallak hasar karşılıklarının yetersiz tahmin edilmesi, dönemsel karşılaştırmaları zorlaştırabilir.

Teknik kârlılık ile toplam şirket kârlılığı da birbirinden ayrılmalıdır. Sigorta şirketlerinin toplam mali sonucu, teknik faaliyetlerin yanı sıra yatırım gelirleri ve diğer finansal kalemlerden etkilenebilir. Bu nedenle şirketlerin ekonomik performansı değerlendirilirken teknik sonuçlar, yatırım gelirleri, sermaye yeterliliği ve yükümlülüklerin niteliği birlikte incelenmelidir.

5.8. Zorunlu Sigortalar ve Gönüllü Sigortaların Yapısı

Zorunlu sigortalar, belirli risk alanlarında asgari korumanın yaygınlaştırılması veya üçüncü kişilerin zararlarının karşılanmasının güvence altına alınması amacıyla düzenlenebilir. Türkiye'de motorlu araçlardan kaynaklanan sorumluluk riskleri ve zorunlu deprem sigortası, zorunlu sigorta mekanizmalarının öne çıkan örnekleridir. Bu ürünler, sigorta talebinin yalnızca bireysel tercihlerle şekillenmediğini; hukuki yükümlülüklerin de piyasanın kapsamını etkilediğini göstermektedir.

Gönüllü sigortalar ise bireylerin ve işletmelerin ihtiyaçları, risk algıları ve ödeme kapasiteleri doğrultusunda satın aldıkları ürünleri kapsar. Bu ürünlere yönelik talep, ekonomik koşullar ve güven düzeyinden daha doğrudan etkilenebilir. Zorunlu sigorta poliçesinin bulunması da bütün risklerin teminat altına alındığı anlamına gelmez; teminat limitleri, istisnalar ve sözleşme koşulları korunmanın kapsamını belirler.

Zorunlu ve gönüllü sigortalar arasındaki ayrım, sigorta penetrasyonunun yorumlanması açısından önemlidir. Toplam prim üretimindeki artış, zorunlu sigortaların fiyat ve maliyetlerindeki yükselişten kaynaklanabilir. Bu durumda toplam prim hacmi büyürken gönüllü sigortaların yaygınlığı aynı hızda artmayabilir. Bu nedenle branş bazlı prim üretimi ile poliçe ve sigortalı sayılarının birlikte incelenmesi gerekir.

5.9. Türkiye'nin Uluslararası Sigorta Piyasalarıyla Karşılaştırılması

Uluslararası karşılaştırmalar, Türkiye sigorta sektörünün ekonomik büyüklüğünü ve ürün bileşimini farklı ülkelerle karşılaştırmaya imkân verir. Bununla birlikte ülkeler arasında gelir düzeyi, demografik yapı, sosyal güvenlik sistemi, zorunlu sigorta uygulamaları, afet riski ve

finansal piyasaların gelişmişliği bakımından önemli farklar bulunur. Bu farklar dikkate alınmadan yapılan sıralamalar, sigorta piyasalarının gerçek işlevlerini açıklamakta yetersiz kalabilir.

Karşılaştırmada sigorta penetrasyonu, kişi başına prim üretimi, hayat ve hayat dışı branşların payı ve mümkün olduğunda sigorta kapsamı göstergeleri kullanılabilir. Nominal prim tutarları döviz kurundan etkilendiği için ülkeler arası karşılaştırmada yalnızca dolar veya avro cinsinden toplam üretim kullanılması yanıltıcı olabilir. Satın alma gücü, millî gelir ve nüfusla ilişkili göstergeler daha anlamlı bir çerçeve sunabilir.

OECD ve Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşların verileri, ancak tanım ve kapsam uyumu kontrol edildikten sonra kullanılmalıdır. Türkiye ile seçilmiş ülkeler arasında fark bulunması, doğrudan sigorta bilincindeki farklılığa bağlanmamalıdır; bu fark, ekonomik yapı, zorunlu sigorta mevzuatı, kamu tarafından sağlanan koruma ve ürün bileşiminden de kaynaklanabilir.

5.10. 2010–2025 Döneminin Ekonomik Veriler Işığında Değerlendirilmesi

2010–2025 döneminin genel görünümü, Türkiye sigorta sektörünün nominal büyüklüğünün önemli ölçüde arttığını, ancak bu büyümenin değerlendirilmesinde enflasyonun ve ürün bileşimindeki değişimlerin merkezi önemde olduğunu göstermektedir. 2025 yılında toplam prim üretiminin yaklaşık 1,223 trilyon TL'ye ulaşması, sektörün cari fiyatlarla ulaştığı ölçeği ortaya koymaktadır. Bununla birlikte aynı dönemde reel prim üretiminin de incelenmesi, büyümenin ne kadarının fiyat etkilerinden arındırılmış olduğunu anlamak açısından gereklidir.

Hayat dışı sigortaların toplam üretimdeki yüksek payı, Türkiye sigorta piyasasının yapısında motorlu araçlar, sorumluluk, sağlık, yangın ve doğal afet gibi branşların önemini ortaya koymaktadır. Bu yapı, sektörün hasar maliyetlerinin ekonomik koşullara ve varlık fiyatlarına duyarlılığını artırabilir. Hayat branşının gelişimi ise farklı talep belirleyicilerine ve uzun vadeli finansal planlama davranışlarına bağlıdır.

Sigorta penetrasyonu ve yoğunluğu, sektörün ekonomik sistem içindeki konumunu ölçmek için yararlı göstergelerdir; ancak sigorta korumasının toplumsal dağılımı hakkında daha ayrıntılı verilere ihtiyaç vardır. Aynı şekilde toplam hasar ödemeleri, sigortanın ekonomik kayıpları karşılamadaki rolünü gösterirken, teknik sürdürülebilirliğin değerlendirilmesi için hasar/prim oranı, giderler, reasürans ve sermaye göstergeleri de gereklidir.

Sonuç olarak 2010–2025 dönemindeki sektör gelişimi, yalnızca nominal büyüme anlatısı olarak ele alınamaz. Daha kapsamlı bir değerlendirme; reel üretim, sigorta korumasına erişim, branşların yapısı, hasarların finansmanı ve dağıtım kanallarının ekonomik sürdürülebilirliğini birlikte ele almalıdır. Bu çerçeve, bir sonraki bölümde sigorta acentelerinin piyasa içindeki konumunu değerlendirmek için de temel oluşturur.

KAYNAKÇA

A. Kurumsal Raporlar ve İstatistikler

Türkiye Sigorta Birliği. (2026). 2025 Sektör Raporu. İstanbul: Türkiye Sigorta Birliği. https://www.tsb.org.tr/accessibility/voice/viewer.html?fileName=%2Fcontent%2FBroadcasts%2FTSB_SEKTOR_TR25.pdf

Türkiye Sigorta Birliği. (2025). 2024 Sektör Raporu. İstanbul: Türkiye Sigorta Birliği.

Türkiye Sigorta Birliği. (2025). 2025 Yıl Sonu Prim Üretimleri Sıralaması. İstanbul: Türkiye Sigorta Birliği.

Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu. (2025). Sigortacılık ve Özel Emeklilik Sektörü Gelişmeler ve Temel Göstergeler Raporu: 2025 Ocak–Aralık. https://www.seddk.gov.tr/tr/raporlar/sigortacilik-ve-bes-faaliyetleri

Türkiye İstatistik Kurumu. (2026). Tüketici Fiyat Endeksi, Aralık 2025. Ankara: TÜİK.

Türkiye İstatistik Kurumu. Ulusal hesaplar, nüfus ve fiyat istatistikleri veri tabanları. Ankara: TÜİK.

Sigorta Tahkim Komisyonu. (2026). 2025 Faaliyet Raporu. https://www.sigortatahkim.org/content/CmsFiles/FaaliyetRaporu%202025.pdf

Swiss Re Institute. (2025). Sigma 5/2025: Shifting Sands—Global Economic and Insurance Market Outlook. Zurich: Swiss Re Institute.

Swiss Re Institute. (2026). Natural Catastrophes in 2025: The Persistent Rise of Wildfire and Storm Risk. Sigma 1/2026. Zurich: Swiss Re Institute.

B. Mevzuat

5684 sayılı Sigortacılık Kanunu. (2007). Resmî Gazete, 26552, 14 Haziran 2007.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu. (2011). Resmî Gazete, 27846, 14 Şubat 2011.

Sigorta Acenteleri Yönetmeliği. (2014). Resmî Gazete, 28980, 22 Nisan 2014.

Sigorta Acenteleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. (2025). Resmî Gazete, 32790, 22 Ocak 2025.

6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu. (2012). Resmî Gazete, 28296, 18 Mayıs 2012.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun. (2013). Resmî Gazete, 28835, 28 Kasım 2013.

C. Kuramsal ve Uluslararası Literatür

Arrow, K. J. (1963). Uncertainty and the welfare economics of medical care. The American Economic Review, 53(5), 941–973.

Bernstein, P. L. (1996). Against the Gods: The Remarkable Story of Risk. New York: John Wiley & Sons.

Cummins, J. D., & Weiss, M. A. (2014). Systemic risk and the U.S. insurance sector. Journal of Risk and Insurance, 81(3), 489–528.

Dorfman, M. S. (2008). Introduction to Risk Management and Insurance (10th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall.

European Insurance and Occupational Pensions Authority. (çeşitli yıllar). Insurance Statistics and Financial Stability Reports. Frankfurt: EIOPA.

Knight, F. H. (1921). Risk, Uncertainty and Profit. Boston: Houghton Mifflin.

Swiss Re Institute. (çeşitli yıllar). Sigma Research: World Insurance and Catastrophe Risk Reports. Zurich: Swiss Re.

World Bank. (çeşitli yıllar). Financial Sector Development and Disaster Risk Finance Publications. Washington, DC: World Bank.

EKLER

Ek 1. Tezde Kullanılan Temel Göstergelerin Tanımları

Toplam prim üretimi: Belirli dönemde yazılan sigorta primlerinin toplamı. Nominal tutar, fiyat değişimlerinden arındırılmadığı için tek başına reel büyümeyi göstermez.

Reel prim büyümesi: Nominal prim üretimindeki artışın uygun bir fiyat endeksi kullanılarak enflasyon etkisinden arındırılmasıyla elde edilen yaklaşık büyüme ölçüsü.

Sigorta penetrasyonu: Toplam prim üretiminin gayrisafi yurt içi hasılaya oranı. Sektörün ekonomi içindeki göreli büyüklüğünü gösterir; koruma yeterliliğini tek başına ölçmez.

Kişi başına prim yoğunluğu: Toplam prim üretiminin nüfusa bölünmesiyle hesaplanır. Ülke ve yıllar arası karşılaştırmada kur, fiyat düzeyi ve nüfus tanımları dikkate alınmalıdır.

Hasar/prim oranı: Belirli bir branşta gerçekleşen hasarların ilgili primlere oranı. Hesaplama yöntemine göre kazanılmış prim ve muallak hasar gibi teknik tanımlar dikkate alınmalıdır.

Teknik sonuç: Sigortacılık faaliyetinden doğan teknik gelir ve giderler arasındaki fark. Yatırım gelirlerinden ayrı incelenmesi, temel sigorta faaliyetinin performansını anlamaya yardımcı olur.

Sigorta koruma açığı: Ekonomik kayıp veya riskin sigorta tarafından karşılanmayan bölümü. Çeşitli yöntemlerle ölçülebilir ve tek bir göstergeyle tam olarak ifade edilemeyebilir.

Ek 2. Uzun Dönemli Veri Serileri İçin Karşılaştırılabilirlik İlkeleri

- Aynı branş kapsamı ve aynı muhasebe tanımını kullanan yıllık veriler karşılaştırılmalıdır.
- Nominal tutarlar, reel büyüme iddiasında bulunulacaksa uygun fiyat endeksiyle birlikte sunulmalıdır.
- Dönemsel mevzuat değişiklikleri ve istatistik sınıflandırmalarındaki değişiklikler veri notlarında belirtilmelidir.
- Şirket sayısı, prim üretimi, hasar ödemesi ve penetrasyon gibi göstergelerin kapsamları birbirine karıştırılmamalıdır.
- Uluslararası karşılaştırmalarda para birimi dönüşümü, satın alma gücü, nüfus ve GSYH tanımları açıkça belirtilmelidir.
- Tahmin veya yaklaşık değerler kesin ölçüm gibi sunulmamalı; kullanılan yöntem ve belirsizlik açıklanmalıdır.

Ek 3. Araştırmanın Temel Araştırma Soruları

1. Türkiye'de sigortacılık sektörünün gelişimini 1923–2025 döneminde belirleyen temel tarihsel ve kurumsal etkenler nelerdir?
2. Finansal serbestleşme, ekonomik krizler ve yüksek enflasyon sektörün prim üretimini, teknik sonuçlarını ve sigortaya erişimi nasıl etkilemiştir?
3. Sigorta acentelerinin gelir modeli ve sigorta şirketleriyle ilişkileri piyasa yapısını nasıl şekillendirmektedir?
4. Prim üretimindeki nominal artış ile hanehalkları ve işletmelerin reel sigorta koruması arasında nasıl bir ilişki vardır?
5. Afet riskleri, tüketici güveni ve düzenleyici politikalar sektörün uzun vadeli sürdürülebilirliğini nasıl etkilemektedir?